

VELKÁ
DOBRODRUŽSTVÍ

Za romány Karoliny Světlé do Podještědí

GPS souřadnice: 50.7115682, 14.9863594

Praktické informace

Délka trasy: 5 km

Obtížnost: Středně těžká trasa s jedním krátkým stoupáním na Skalákovnu. Okruh stezky měří 5 km a vede převážně po asfaltových cestách. Kromě zastavení u skalního bytu je přístupný i s kočárky a vozíčky.

Vzdálenost od Prahy a jak se tam dostat: Přibližně 110 km ujedete za hodinu a čtvrt. Pojedete po D10 směr Liberec. Sjedete v Hodkovicích nad Mohelkou a jedete směr Proseč a Světlá.

www.idos.cz

Turistická mapa: [Odkaz na mapy.cz](#)

Parkování: V centru obce je u kostela pár parkovacích míst.

Možnost občerstvení: V obci Světlá a také v restauraci Golf Ještěd v půlce výletu.

Nejbližší další výlety agentury Velká dobrodružství: Jizerka, Frýdlant, Bozkovské jeskyně, Kalich, Frýdštejn atd.

Trasu pro vás prošla Lucie Nachtigallová.

Trasu testovaly kamarádky Tereza a Monika z Železného Brodu

Postřehy dětí:

Terezka (6 let): „Moc se mi líbil obr - vlezla jsem mu na břicho a křičela do ucha.“

Móňa (7 let): „Nechtěla bych bydlet v pokojíčku ze skály. Tam musela být zima!“

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,

zveme vás do míst, kterými chodila spisovatelka Karolina Světlá. Podíváme se do oken domů, ve kterých bydlela, dotkneme se stromů, kterých se dotýkala, budeme hledat kříže, pískovcové skály, potoky a další místa, která popsala ve svých knihách. Nemusíte se však bát, že bychom vás zahrnuli množstvím faktických údajů jako k maturitě. Pokusíme se vám spisovatelčino dílo přiblížit právě přes krásu krajiny. Té, která léčila její zlomené srdce po smrti dcery...

Tento výlet vznikl z dotací OZP a je proto pro všechny výletníky ZDARMA!, za což děkujeme.

Dopis dětem

Ahoj, kluci a holky,

dnešní cesta za hádankou povede obcí, která má v názvu světlo. Možná právě proto si jméno tohoto milovaného místa zvolila jako své umělecké příjmení – pseudonym – jedna z našich nejznámějších spisovatelek Karolina Světlá. Proč? Dozvíte se!

Stejně jako u našich ostatních výletů jste také k dnešnímu dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Pokud půjdete správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny úkoly. Umíte-li už psát, doplňte podle uhodnutých slov tajenku a pečlivě ji uschovejte.

Doplňovačka

Jdeme na věc!

Zaparkujte nedaleko kostela u školy ve středu obce a rozhlédněte se. Jak se vám tady líbí? :)

Víte, proč se obec jmenuje Světlá?

Podle jedné pověsti...

Ve zdejších hvozdech za bouřlivé noci zabloudil rytíř. Již myslel při burácení hromu, hukotu větru a řvaní dravých zvířat, že nastala jeho poslední hodinka, když najednou mezi stromy první úsvit ranní záře se zakmitl. „AJ, SVĚTLÁ SE!“ zvolal radostně a z vděčnosti, že mu Bůh život zachoval, dal na místě tom, kterému jméno Světlá ponechal, stromy prosekat a kapli postavit.

Tak praví pověst. My však víme, že první zmínka o tržní vsi Světlá je z roku 1291. Je tak vůbec jednou z nejstarších obcí v regionu. Kdo z vás tady byl ve 13. století na návštěvě? Třeba v některém ze svých minulých životů... Pamatujete si to? :)

Myslíte si, že by si to pamatovala vaše prababička? Nebo by to musela být prapraprapraprababička?

Jdeme hledat paní s drdolem odlitou do bronzu. Je to Karolina Světlá, o které je celý dnešní výlet. Kdo ví, kdo to byl? Ano, už jsem si to říkali, byla to spisovatelka. Tušíte ale, co spisovala? Seznam housek a pitíček na výlety po Ještědsku to určitě nebyl. Podrobný životopis autorky najdete na konci tohoto textu. V průběhu výletu z něj budeme zmiňovat jen ty části, které se vážou k jednotlivým místům, ale klidně si ho můžete přečíst celý už teď, ať jste v obraze. :)

Její pomník byl před kostelem odhalen roku 1931. O osm let později však měl namále. V roce 1939, kdy začala 2. světová válka, byl nařízením okupačních úřadů určen k sešrotování. Bronz je cenný kov, který v každé válce přijde vhod. Němcům se asi zdála socha moc „česká“. Díky statečným vlastencům a úplatku ve formě několika hus byl ale pomník ukryt a v roce 1945 opět postaven na původním místě.

Co drží spisovatelka v ruce? Který prst má v knize místo záložky? Co si myslíte, že čte?

Najděte před pomníkem první z naučných tabulí, které dnes budeme potkávat a z nichž jsme také převzali části textů. Podívejte se na název tabule a doplňte slovo.

1. Vítejte v srdci

Od pomníku zamíříme k baroknímu **kostelu sv. Mikuláše**, který byl postaven roku 1643 na románských základech.

Z nejvyššího výklenku na nás shlíží sv. Mikuláš, níže jsou sv. Florián a sv. Jan Nepomucký. Jak poznáte, který je který? Mikuláš vypadá jako Mikuláš, co vám 5. prosince nosí dobrůtky či uhlí, Florián má na hlavě přílbu a stráží oheň a Nepomuk vždy drží v ruce kříž a kolem hlavy má svatozář ze sedmi hvězdiček. Nám vždycky připomíná vlajku Evropské unie nebo kocoura Toma, když se myšáček Jerry postará, aby hlavou narazil do nějaké té zdi nebo dveří. Který svatý je tedy ten vlevo?

Nad vchodem je umístěn erb Jakuba Lamotta z Frintropu, majitele Sychrova. Vidíte na něm lebku se zkříženými hnáty? Ukažte rukama, jak jsou zkřížené, a také si ukažte na lebku.

Vzácnou památkou byl středověký zvon, který se bohužel při požáru v roce 1899 roztavil. Barokními bočními průchody se původně vcházelo na hřbitov. Teď už se jimi na místa posledního odpočinku nedostanete, protože musela být v roce 1858 kvůli stavbě silnice přestěhována o kousek dále. To museli mít nebožtíci radost! Stěhování je smrtelné i za života, natož po něm. Za chvíli kolem stěhovavého hřbitůvku projdeme...

Před školou je lípa a kolem jejího kmene lavička. Na ní sedí hlavní postava Karolininy povídky *Lesní panna*. Jde ovšem o výpomocnou lesní pannu, která pravděpodobně vypomáhá té hlavní světelské ve vyprávění pohádek. Proto asi také sedí pod lípou před školou...

Hlavní, nejproslulejší, nej památnější a jistě i nejčarovnější je **Lípa Karoliny Světlé**. Už nejméně 250 let roste na návsi naproti kostelu přes silnici, kousek od domu (č.p. 24), kde trávila spisovatelka své první léto.

S lesní vílou pohádkářkou byla lípa spojená snad od nepaměti. V povídce *Lesní panna* Karolina píše: *Pan farář říkával často, že je tato lípa okrasou vesnice, a rád odpočíval v stínu jejím, vedla-li ho cesta od nemocného právě okolo. Byl-li dobré mysli, zavolal: „Kde jsi, lesní panno? Chci slyšet nějakou pohádku.“ I lesní panna přiběhla a vypravovala mu pohádku. Uměla jich na sta, smutných i veselých, a dovedla je vždy tak obratně zatočiti, že člověk brzo strachem trnul, brzo podivením nevěděl, kde mu hlava stojí, a hned se zas rozesmál, že vše tak neočekávaně šťastně dopadlo.*

Lesní panna přebývá v lípě dodnes. Kdo se dobře podívá, možná rozpozná v dutině prastarého kmene náznak její tváře. Není to už ale rozmarná lesní víla pohádkářka, ale smutná hrdinka pověsti, kterou v povídce vypráví rychtářova dcerka Karla protřelému pražskému hrabátku, do nějž se ve své venkovské prostotě a bezelstnosti samozřejmě zamiluje.

Historka líčí, jak její pradědeček kdysi zachránil lesní pannu před smečkou „černých šeredných psů s ohnivými tlamami a se sršícíma očima“. Když se žínka zeptala, jak se mu může za záchranu odvděčit, okouzlen její zlatou kšticí si ji přál za ženu. Panna vyhověla, ale varovala ho, že je přece jen z jiného světa, takže může být soužití komplikované.

„Vyčteš-li mi ale jen jedinkrát původ můj, tu tě musím v tu chvíli opustiti a to, co máš nejdražšího, s sebou vzíti, takový jest zákon mezi námi.“

Pradědeček varování nedbal, tak byl půvaby plavé žínky okouzlen. Po čase musel na delší dobu odjet, a když se vracel, čekalo ho nemilé překvapení. Choť nechala předčasně sklidit nezralé žito.

Pro samý vztek si vůbec neuvědomil, že mu žena podává synáčka, který se mu mezitím narodil.

„Jdi mi z očí, ty prokletá lesní žínko!“ křikl na ni místo pozdravení. Lesní panna se náhle zarazila, bledla, bledla, její postava řídla, až se rozplynula i s dítětem svým ve mlhu.

V tutéž noc přišlo hrozné krupobití a potlouklo vše na vůkolí, ani stébélko nezůstalo rovně státi. Lidé plakali a naříkali, až hrůza poslouchat; nevěděli, z čeho budou v zimě žít. Když ale pradědeček stodolu svou otevřel, by zelené, na rozkaz ženy tam složené obilí vyházel, stanul jako ohromen. Obilí bylo dozrálo jako zlato, a když začal mlátiti, tu sypalo stokrát víc než jiné, a on mohl podělití celou ves.

Místo u lípy se také stalo dějištěm povídky *O krejčíkově Anežce*.

Máme tady nějakou Anežku? Anežko, můžeš si jít pro další písmenko do tajenky.

Na cedulce památného stromu je vyobrazeno zvíře.

2. Jak se jmenuje šelma?

Tušíte, jak se vlastně „Pražanda“ Karolína do Podještědí dostala? Díky svému manželovi. Byla to jeho rodná ves. Karolinu sem odvezl, aby přišla na jiné myšlenky po smrti jediné dcery Boženky. Rok po svatbě (1858) se Světlá radovala z novorozené holčičky. Avšak její mateřské štěstí netrvalo dlouho. Slaboučké a nemocné miminko za několik měsíců zemřelo. Žádné jiné děti Světlá v pozdějším životě neměla.

Víska Světlá vnesla do jejího života nové světlo. Proto si jako spisovatelka začala říkat Světlá. Možná se tak trochu i chtěla zbavit manželova jména, které neznělo právě libozvučně: Mužák. Než být Mužáková, bylo rozhodně lepší Světlá. Rodné jméno Johanna Rottová sice mělo velký společenský zvuk, doslova zvonilo penězi, ale... Bylo to také jméno spjaté s němčinou, s rakouskou kulturou. Byť se starý pan Rott pyšnil vlastenectvím.

Lásce k češtině naučil Johanku až její domácí učitel. Což nebyl nikdo jiný než její pozdější muž Petr Mužák. Není divu, že manželství velmi záhy přestalo být harmonické. Dovedete si představit, že byste si vzali pana učitele či paní učitelku, která vás tahala za uši například v sedmé třídě?

Když se spisovatelka do Světlé nastěhovala, byla lípa pravděpodobně „jen“ 90 let stará. Je tedy jisté, že se jí dotýkala. Stejně jako to teď můžete udělat vy, stejně jako jsme to udělali my. Třeba nám všem lesní panna věnuje něco ze svého vypravěčského umění. To teď budou slohy a e-maily a SMSky!

Scházíme po silnici kolem kostela. Zaskočíme se podívat k důležitému stavení napravo. Nejdéle totiž autorka v Podještědí pobývala právě v tomto **Antošově statku**. I proto se asi stal dějištěm jejího slavného *Vesnického románu*. Karolína Světlá v tomto domě žila v letech 1853 až 1865.

Zeptáme se rodičů, zda znají děj *Vesnického románu*? Pokud ano, tak smekáme. Pokud ne, převyprávíme. A během vyprávění se přesuneme po žluté turistické značce kolem studánky až ke hřbitovu.

O čem je *Vesnický román*?

Ovdovělá Jirovcová dala syna Antoše od dětství do služby k rychtáři. Když pán domu zemřel, rychtářka se ke všeobecnému údivu provdala právě za svého o 10 let mladšího čeledína. Jak byl ale nový manžel o mnoho mladší, trpěla hrůzou, že ji podvádí. Začala na něj žárlit a psychicky ho vydírat. Po útěku před jednou z hádek se Antoš zúčastnil tradičního podještědského stínání kohouta. Seznámil se při něm se Sylvou, nespoutanou hrdou dívkou z hor. Špičkovali se, škádli, honili... Když Antoš Sylvu dohonil, v sebeobraně ho řízla nožem. Rychtářka využila nesváru, který mezi Sylvou a Antošem vznikl, a dívku najala, aby pro ni pracovala a na Antoše donášela. Mladý muž se samozřejmě nakonec do Sylvy zamiluje a rozhodne se ze svazku s rychtářkou vyvázat. V závěru knihy se dívka stane nechtěným svědkem rychtářčiny ďábelské modlitby sesílající na Antoše kletbu... Na rychtářčině smrtelné posteli Sylva paní slíbí, že se za Antoše nikdy neprovdá. Má strach z její kletby, která má postihnout všechny Antošovy potomky. Slib dodrží, ze statku odchází.

Poselstvím románu je Karolinino přesvědčení, že láska je sice láska, ale manželství je manželství – žádný holubník. Má se v něm setrvat, i když za nic nestojí. Čímž se také celý život řídila.

Jděte se podívat až na dvůr a pohlédněte nad dveře. Píše se zde: *Boží a svatý pokoj požehnání tomuto domu* a letopočet.

3. Opište poslední číslovku z letopočtu.

Vrátíme se na cestu a po žluté značce scházíme vsí. Všude voní lípy a červenají se třešně. Třeba máte štěstí jako my a jdete trasu v červnu. Nám lípy sladce voněly celou cestu a třešně jsme uzobávali tak intenzivně, že už nikdo neměl chuť na oběd. :)

Inspirací postavy Antoše z *Vesnického románu* byl údajně bohatý, rozšafný a příkladný sedlák, majitel statku č. 2, proslulý po celém Podještědí jako „ještědský král“. Také se mu říkalo „Richtervenci“. Morálně sice románovému Antošovi nesahal ani po kotníky, protože byl na rozdíl od něj velmi rozhazovačný, ale to už je zkratka autorská licence. :)

Už vidíte hřbitov? A kříž na vstupní bráně? Jakou má barvu?

Hřbitov se původně rozprostíral okolo kostela sv. Mikuláše. Jak už jsme si říkali, na současné místo byl přesunut v roce 1858 kvůli stavbě silnice.

Jako úplně první na něm byl v roce 1858 pohřbený právě proslulý světský rychtář **Waczlav Pavlů** zvaný **Richtervenci**, možná předloha Antoše z *Vesnického románu*.

Josef Buriánek, světský farář, se kterým si Karolina Světlá ráda povídala a od nějž čerpala zajímavosti o místních lidech, zvycích a zvláštěnostech, je pohřbený v hrobě č. 138.

V první třetině levé části hřbitova v hrobě č. 64 naleznete **Sefku**, tedy **Josefu Slukovou**, sestru Petra Mužáka, ke které Mužákovi jezdili do Doleních Pasek. Karolina Světlá švagrovou zvěčnila jako literární postavu ve své druhé povídce *Sefka*.

Ve vedlejší hrobě č. 65 spočívá **Karel**, syn *Sefky*, tedy synovec Karoliny Světlé. Velkým dílem se zasloužil o založení samostatné české školy v Dolních Pasekách v roce 1885. Byl zde prvním řídícím učitelem.

Před kostelem najdete cedulku s názvem *Květy a vůně Podještědí*.

4. Napište jméno květiny?

Vidíte tuto rostlinu někde kolem sebe? Určitě ji cestou potkáte...

Tento keřík tvoří rozsáhlé porosty. Kdysi byl například potravou pro ovce, protože ho mohly spásat i v zimě. Charakteristická barva kvítků je růžovořaflová, ale v přírodě najdeme i bílé kvetoucí varianty. Ve středověku se z této rostlinky vařilo pivo. Chmel se začal používat až později. Také se věřilo, že chrání proti zlým silám a bělavé kvítky přinášejí štěstí. Med z jeho květů se považuje za pochoutku. Navíc rostlina pomáhá při chorobách ledvin a močového ústrojí, podporuje totiž vylučování kyseliny močové z těla. Rovněž ulevuje při potížích s prostatou a doporučuje se starším lidem při otocích nohou. Uklidňuje nervovou soustavu a zlepšuje spánek.

Stále jdeme po žluté. Mineme sochu Nepomuka (už víme, že v ruce drží kříž) a domeček s letopočtem 1927, v němž číslice 2 vypadá trošku jako 9. :)

Kdo vidí skřítku? Nebo je to vodník?

Ze silnice směrem ke Skalákovně jsou vidět Pláně – široká louka na horizontu Ještědského hřebene. V roce 1805 zde byl postaven první dům a postupem času založena česká osada Pláně pod Ještědem. Oproti Ještědu, kde se scházeli liberečtí Němci, byly Pláně českým protipólem. Přes Pláně chodili podještědští vesničané se svými výrobky na trhy do Liberce, který byl až do roku 1945 většinou německý. Pláně se v té době nacházely na česko-německé jazykové hranici a zvyklosti vesnických obchodníků, kteří chodili s krosnami jak do Liberce, tak do Žitavy, se objevují i v dílech Karolíny Světlé.

Jdeme stále po žluté, opustíme ji až na křižovatce Jiříčkov a vydáme se doprava po naučné stezce – vedou tudy hned dvě – a zelené turistické značce. Po chvilce začneme stoupat, jak nám přikazuje rozcestník *Skalákovna*.

Najděte na rozcestníku název místa, které v sobě obsahuje zdobné mužské křestní jméno.

5. Napište název obce.

Před námi se vypíná vrch Mazova Horka, který leží v nadmořské výšce 569 metrů.

Víte, co znamená, že leží v nadmořské výšce? Nadmořská výška je svislá vzdálenost určitého místa na Zemi ke střední hladině některého moře. Pro Českou republiku je to Baltské moře.

Stoupáme. Nebojte, za 10 minut jsme na místě. :)

Na severovýchodním úpatí kopce byly na počátku 19. století vytesány do skály dvě místnosti s trojicí oken. Jdeme se na ně podívat.

Na vnější skalní stěně je patrná luneta s letopočtem 1873. Skalákovna byla obývána ještě v šedesátých letech 19. století a stala se známou díky povídce Karolíny Světlé *Skalák*. Vypráví o skutečné události, která „na venkově téměř mně na očích se odehrála“, jak si Světlá zapsala.

Otec Jáchyma, hlavního hrdiny povídky, přivodil své rodině lenost, opilstvím a karbanem bídu. Se ženou a deseti dětmi se odstěhoval do skalní jeskyně právě na tomto místě. Jmenoval se Skalák.

„Zde bude v létě hezký chládek a v zimě teplounko,“ slíboval jí muž a uhodl to navlas. Jenže se v zimě zdi a sedátka leskly, jako by je stříbrem okoval, a v létě z nich zas tekly potůčky vody. (...) Muž vydlabal pramínkům na zdích žlábký, ty se stékaly v malé koryto a ona nemusela chodit do údolí pro vodu; měla ji vždy po ruce. Co na tom, že nebyla příliš jasná a čerstvá? (...) Ale dětem nějak nesvědčily ani ta voda, ani to nové kamenné obydlí. Bledly, tváře a klouby jim otékaly a na krku nadělalo se jim plno ran. Jednu zimu vzalo to nejmenší za své, druhou jedno z větších, nato na podzim, který byl neobyčejně sychravý a vlhký, dvě děvčátka, dvojčata, a tak to šlo popořadě, až zbyl z těch desíti zdravých, silných dětí jediný hoch, Jáchym.

Matka poslala Jáchyma do služby. Svou divokostí si však brzy mnoho lidí znepřátelil. Jediný, kdo ho obhajoval, byla Rozička. Služba ho příliš svazovala, a tak začal s otcovými houslemi vydělávat po hospodách, opíjet se a karbanit. Když ho po jednom z flámů našla Rozička v zoufalém stavu v lese, navrhla mu: Za rok, až bude plnoletá, stane se jeho ženou, pokud si Jáchym zlepší pověst. Jáchym souhlasil. Když však za rok žádal představené vesnice o svolení k sňatku, dočkal se zamítnutí a výsměchu. V zuřivosti hodnostáře zabil a byl odsouzen k deseti letům vězení v Praze. Rozička, vlastní rodinou opuštěná, rozprodala jmění, aby mohla Jáchyma dvakrát za rok navštěvovat. Z Prahy si nakonec přivezla zlomeného člověka, se kterým nesměla žít pod jednou střechou, protože nebyli oddáni. Skalákovna se tak znovu stala jejich útočištěm, řešením bezvýchodné situace.

Najděte před skálou tmavou naučnou tabuli s názvem Skalákovna a na ní obrázek kovárny vytesané do pískovcového bloku. Najdete ji u Turnova.

6. Jak se jmenuje místo?

Stejnou nebo jakoukoli jinou stezkou směřující dolů se nyní vracíme na hlavní cestu a pokračujeme směrem doleva. Šipky nás brzy odvedou ke golfovému hřišti. To tady tedy za Karolíny jistě nebylo!

Vzpomenete si, do kterého spisovatele byla Světlá zamilovaná? Mácha to nebyl, Jirásek také ne. Ani Josef Lada či Michal

Viewegh. :)

Byl to Jan Neruda, o kterém se také budete učit a po jehož stopách se s námi můžete vydat na Malou Stranu.

Vztah Rozičky a Skaláka bývá vnímán právě jako literární zpracování lásky mezi Karolinou Světlou a Janem Nerudou. Zamilovanost svou psavců trvala necelý rok. Jejich vzájemná korespondence vrcholila v létě 1862, kdy Světlá pobývala v Podještědí. Když Světlá zjistila, že Nerudovi hrozí vězení pro dlužníky, nechala prostřednictvím důvěrné přítelkyně u dvou zlatníků ohodnotit svůj rodinný šperk (jehlici či brož) a zjistit, kolik by stála jeho levná kopie. Pro Nerudu, který byl zadlužen, potřebovala 150 zlatých. Šperk chtěla prodat za 500 zlatých, aby zbyly peníze pro ni i na výrobu kopie. Světlá originál šperku nakonec skutečně prodala a nechala si jen jeho kopii. O této záměně se její manžel nikdy nedozvěděl. Vyzradil se však obsah dopisů. Mužák přinutil Nerudu, aby vrátil psaní, která mu Karolina napsala. A všechna je spálil. Karolina Světlá to překousla a rozhodla se zůstat s chotěm. Dodržela slib, který mu dala, a s Nerudou se již nikdy osobně nesetkala.

Jak jí asi bylo? A Janovi? Nikdo neví, všichni však tuší...

Projdeme kolem golfového hřiště a přicházíme do místa, které se bude moc líbit dětem. Určitě se zde zdržíte. :)

Rozsáhlý **lesopark Horka** je pojmenovaný podle nedalekého vrchu Mazova horka. Na ploše 7 hektarů ho vybudoval liberecký podnikatel Miloš Vajner. Lesoparkem vede síť naučných stezek, děti tu mohou zábavnou formou poznávat stromy a zvířata. Vstup do lesoparku hlídá třicetimetrová socha obra Mázy. Obr má nainstalovaná zvuková a pohybová čidla. Když jdete okolo, obr chrápe. Když mu zakřičíte do ucha, odpoví vám. V lesoparku se nachází labyrint ze smrků, vyhlídková věž s rozhlednou, lesní jezírko, restaurace, amfiteátr pro venkovní divadelní představení a přednášky, lanové centrum, dřevěné domky na kůlech pro dětské tábory a dřevěný hrad. V močálu se plazí zlatý had a na děti čeká i dřevěná tvrz.

7. Spočítejte, kolik prstů u nohou má obr.

A polechtejte ho na patičce. :)

Až si pohrajete, vyrazíme dál až k hotelu, kde si můžete dát něco k snědku. Je odsud také nádherný pohled na Ještěd – horu i vysílač.

Ještěd (1012 m n. m.) je hora na severu Česka. Leží jihozápadně od Liberce a je to nejvyšší vrchol Ještědsko-kozákovského hřbetu. Na vrcholu se nachází známý televizní vysílač v technicistním architektonickém stylu. Vyvezou vás k němu lanovky. Na svazích je lyžařské středisko. Ještě před výstavbou vysílače stál na vrcholu hory velký kříž. Ještědské kříže mají dlouhou historii doloženou od roku 1737. Poslední pochází z roku 1990. Jeho předchůdce byl v 80. letech 20. století tajně uříznut a zničen, údajně na pokyn tehdejšího komunistického předsedy národního výboru v Liberci.

Hotel a televizní vysílač na Ještědu svým tvarem připomíná jednoduchý hyperboloid. Což zní hrozně učeně, takže raději řekněme, že kosmickou loď tvaru obráceného trychtýře. Jako by přistála na nejvyšším bodě kopce, spojila se s ním a ještě ho o svých 100 metrů navýšila. Autorem stavby z let 1966 až 1973 je architekt Karel Hubáček. Silueta věže se objevuje ve znaku města, kraje, zdejší vysoké školy či místního prvoligového fotbalového klubu Slovan Liberec. Zároveň je orientačním bodem a dominantou kraje. Objekt je od roku 1998 kulturní památkou České republiky a zároveň se stal jedním ze Sedmi divů Česka.

To by Karolina koukala!

V obci už se pomalu začneme stáčet ke Světlé. Právě odsud můžete vidět **Slukův statek**, což je památkově chráněná stavba lidové architektury, která podle odhadů vznikla na počátku 18. století. Venkovskou usedlost proslavil román *U sedmi javorů*, jehož děj se odehrával přímo na tomto místě.

Na křižovatce u křížku stále sledujte zelenou značku, která se stáčí doprava. Přečtete letopočet na domě? Kdo z vaší rodiny byl tenkrát na světě? Asi prababička, že?

Jdeme po asfaltce do mírného kopečka.

Znáte ještě nějakou jinou českou spisovatelku 19. století? Určitě ano. Poradíme, že psala pohádky. A taky román o své babičce. Jak se jmenovala?

S Karolinou Světlou a její mladší sestrou Žofií (později provdanou Podlipskou) se Božena Němcová seznámila roku 1850. Světlá byla o deset let mladší než Němcová. Je známo, že Boženka sestry okouzila a velmi se spřátelily. Karolina svou dceru pojmenovala právě po ní. Možná si ze starší spisovatelky obě vzaly příklad. Žofie se také pokoušela o literární tvorbu a vděčíme jí za to, že víme, co si psali Karolina s Janem Nerudou. Když Petr Mužák milostné listy své choti likvidoval, netušil, že existují jejich přepisy. Žofince se tak líbilo, co si ti dva poštou sdělovali, že si všechna psaní přepsala... Je vidět, že si sestry musely velmi důvěřovat a rozumět.

Kromě toho, že jsou knihy Světlé čtivé i dnes, stejně jako u Boženy Němcové přinášejí naprosto unikátní popis tehdejšího života. K zaznamenávání místních zvyků i jazykových zvláštností přistupovala velmi zodpovědně, cenila si jich pro jejich českou ryzost. Zapisovala si přísloví, říkadla a pranostiky, protože si uvědomovala, že se všechny tyto zvláštnosti rok od roku ztrácejí. Její knihy z Podještědí jsou výjimečnou studnicí informací o tradicích i folklóru, ale také o pověrčivosti.

Vánoční zvyky jsou popsány například takto:

Sylva počala nosit večeri na stůl. Nejdříve houbovou polívku, pak onen jahelník (...), pak vdolky se sýrem, hrách a konečně „mákové mléko“. Nato se nakrojily štědrovnice, loupala jablka, louskaly ořechy. Každý se podíval, rozkrojiv první jablko, má-li v něm hvězdu, rozlousknuv ořech, je-li uvnitř bílý, aby zvěděl, přečká-li ve zdraví příští rok. Děti i velcí se usmívali, osud dal všem odpověď příznivou.

Jaké vánoční zvyky dodržujete vy? Také o nich napíšete, aby si mohly počíst generace po vás? :) Nebo spíš nafotíte mraky selfíček a pověsíte je na Insta či jinak?

Mineme plot s keramickými kytičkami a napravo strom s desítkami očí. Poznáte, co je to za strom? Procházíme obcí Rozstání, všude jsou zase třešně a lípy. My budeme hledat lípu s křížkem. Je napravo a křížek je opravdu špatně vidět, takže ho najdou jen opravdu Bystrozrací! :)

Znáte pohádku o třech pomocnících královice, který si chtěl třemi úkoly vysloužit princeznu? Jak se jmenovala? Kterému pomocníkovi jste nejvíce podobní? :)

Tuto pohádku nezaznamenaly a literárně nezpracovaly ani Němcová, ani Světlá, ale Karel Jaromír Erben. Po jeho stopách se vydáme zase na jiném výletě. Zda se Karel s Karolinou někdy potkali, nevíme, ale určitě o sobě věděli. Žili totiž ve stejné době a měli podobné literární zájmy. Karel Jaromír ovšem tíhl k lidové slovesnosti, písním, říkadlům, báchorkám a podobně nejen víc, ale také „vědecktěji“. Neúnavně je zaznamenával. Jako inspirace k vlastní tvorbě mu posloužily, jen když psal balady do *Kytice*. Z těch je však patrné že ani jemu – stejně jako Karolině – nebyly osudy životem těžce zkušených žen lhostejné. Světlá příběhy, které si lidé po generace mezi sebou vyprávěli, více využívala jako zdroj poučení pro své vrstevnice: literární hrdinky, potažmo čtenářky.

I když by se asi paní Světlá cukala, kdybychom ji označily jako autorku románů pro ženy, v podstatě jí byla. Na rozdíl od přítelkyně Boženy však své čtenářky ani skrytě nevybízela ke vzdoru a osamostatnění, ale naopak k podvolení se, pokoře, obětování se. Ženy podle ní měly odevzdaně přijmout svůj úděl být až do smrti smrtoucí oporami svých vesměs psychicky křehkých partnerů. Byť by je řezali jako žito a jejich peníze utápěli v mocích či prohrávali v kartách. Snad jsme od těch časů trochu pokročili. Aspoň že už máme to volební právo, že jo, holky?

Na křižovatce v obci Rozstání se pod okrovým domem a knihovnou vydáme doprava a vyhledáme modrou turistickou značku. Odvede nás do cíle naší cesty. Pokud by si chtěl někdo prodloužit trasu o další 4 kilometry, může pokračovat po naučné stezce, která ho také přivede do cíle. Jen to bude o hodinu delší procházka. :)

Mineme domeček, na jehož zábradlí je jiný domeček (ještě menší), pak také žlutý dům se sluníčkem a Lamačův sad. Naše poslední zastavení bude u sochy sv. Jana Nepomuckého. Než k němu dojdeme, máme chvilku na dnešní závěrečné delší vyprávění. Jak jinak než o Karolině.

Karolina Světlá, vlastním jménem Johana Nepomucena Mužáková, rozená Rottová, se narodila 24. února 1830 v Praze na Popeleční střeše v době velké pražské povodně. Dům v Poštovské ulici (dnes ulice Karoliny Světlé) stál nedaleko Vltavy. Kněz a kmotři tak přijeli na křtiny v lodkách.

Největší vliv na malou Johanku měl otec Eustach Rott, bohatý muž sociálního smýšlení a národnostního uvědomění. Česká část dětství skončila pro Johanku ve chvíli, kdy začala chodit do školy: německé vzdělání ji „odnárodnilo“ natolik, že ve třinácti letech nebyla schopna napsat jedinou českou větu. Před reálným světem začala unikat do světa literární tvorby.

Ve dvanácti letech napsala německy svůj první almanach.

Zkušenosti ze vzdělávacího systému dívek té doby byly pro Johanku velmi negativní. Její učitel několikrát narazil na její zápisky, které vypadaly jako literární pokusy, a doslova se zhrzil, že by nějaká žena mohla mít ambice být spisovatelkou. Po domluvě s její matkou bylo Johance zakázáno číst a dále se duševně vzdělávat. Měla se zabývat domácími pracemi, a připravovat se tak naplnění tehdy očekávaných rolí ženy. Což byly tenkrát ve vyšších kruzích zejména reprezentace manžela ve společnosti a odborný dozor nad chodem domácnosti. Pak také samozřejmě vyšívání a rození dětí. O výchovu se staraly chůvy, o vzdělání guvernantky a domácí učitelé...

V roce 1843 přijali Rottovi na krátký čas učitele hry na klavír. Jmenoval se Petr Mužák a byl z českého Podještědí. Mužák seznámil Johanku s knihami českých autorů, jako byli Josef Kajetán Tyl nebo Karel Hynek Mácha, poprvé jí zazpíval píseň Kde domov můj. (Tehdy to ovšem ještě nebyla hymna, ale hit z „muzikálu“ Josefa Kajetána Tyla Fidlovačka aneb Žádný hněv a žádná rvačka.)

V červnu 1848 doprovázel celou rodinu na legendární ples na Žofíně u příležitosti Slovanského sjezdu. Díky Mužákovi se z dívky vychované německými školami stala žena, která začala žít ideály českého národního obrození.

*Devět let po seznámení se konala svatba. Nejzásadnější událostí života Johany Mužákové bylo narození dcery Boženky 9. října 1852 a její smrt na počátku roku 1953, tedy o pouhé tři měsíce později. V tomto roce přijela Johana poprvé do Podještědí na zotavenou. Její zdravotní stav se zlepšil, ale psychicky byla na pokraji šílenství. Tehdy vznikla první povídka Dvojí probuzení. Původně byla napsána francouzsky pro účely nového almanachu Máj (1858). Na naléhání básníka Vítězslava Háška ji Johana přeložila do češtiny. Povídka se stala součástí almanachu, který byl zakládajícím kamenem nové skupiny českých spisovatelů, pro niž se vžilo označení Májovci. Pod text se autorka nepodepsala jako Johana Mužáková, ale poprvé jako Karolina Světlá. **Světlá** podle vesnice v Podještědí, **Karolina** podle neteře, která se narodila ve stejném roce jako její předčasně zemřelá dcera. Spisovatelkou se stala i Johančina sestra Sofie (Žofie) Podlipská.*

Na počátku šedesátých let Světlá prožila citové vzplanutí k Janu Nerudovi, propadnout mu zcela jí ovšem soudobá morálka bránila. Stala se jeho blízkou přítelkyní a první kritickou čtenářkou. Nakonec vztah po manželově zákroku ukončila. Vědoma si limitů soudobého postavení žen ve společnosti, aktivně se zapojila do ženského hnutí. Roku 1870 s Eliškou Krásnohorskou založily časopis Ženské listy. Přednášela v Americkém klubu dam a čile se účastnila činnosti řady uměleckých spolků. Roku 1875 onemocněla oční chorobou, jež se postupně zhoršovala. Svá díla proto diktovala neteři. Poslední desetiletí trávila téměř slepá v osamění pražského bytu za zataženými závěsy. Zemřela 7. září 1899 v Praze a je pochována na Olšanech.

Už jste u lípy? Kolik Nepomuků jste dnes již potkali? Co drží v ruce? Kolik hvězdiček má každý z Janů nad hlavou?

Najděte modrou cedulku.

8. Opište poslední slovo z cedule.

V románu *Z vyprávění staré žebráčky* Světlá mimochodem s neuvěřitelnou autenticitou popisuje projevy deprese u hlavní hrdinky Cílie, tehdy označované jako trudomyslnost.

My však trudomyslně určitě končit nebudeme. :) I když... Z tajenky na nás zase kouká jméno literárního hrdiny, který měl k trudomyslnosti důvodů plný pytel. A jeho příbuzní dokonce celou řadu pytlů.

Jaké jméno na vás kouká z tajenky?

Křestní a zdrobnělé. Patří hrdinovi známé knihy Karolíny Světlé. Vypráví o životě ošklivého chlapce, který veškerý čas trávil na Koňském trhu (dnešním pražském Václavském náměstí), kde ležtil a prodával knoflíky. Žil jen s matkou a o 16 let mladším bratrem Františkem. Když František vyrostl, zamiloval se do Stázičky, dcery jedné sousedky, která se živila jako hospodská. Jejich milostné pouto bylo vzájemné, Stázička si však měla vzít za muže urozeného pána oplývajícího penězi. A tak s Františkem raději utekli. Frantův starší bratr knoflíkář nikdy v lásku nevěřil, takže jejich chování nechápal. Nedokázal pochopit, že se Stázička dokázala vzdát bohatství jen kvůli lásce.

Po několika letech našel před svým stánkem s knoflíky ležet schoulenou ženu s dítětem. Poznal, že je to Stázička. Vyprávěla mu, co se jí a Františkovi stalo...

Co to bylo? Přečtěte si. :)

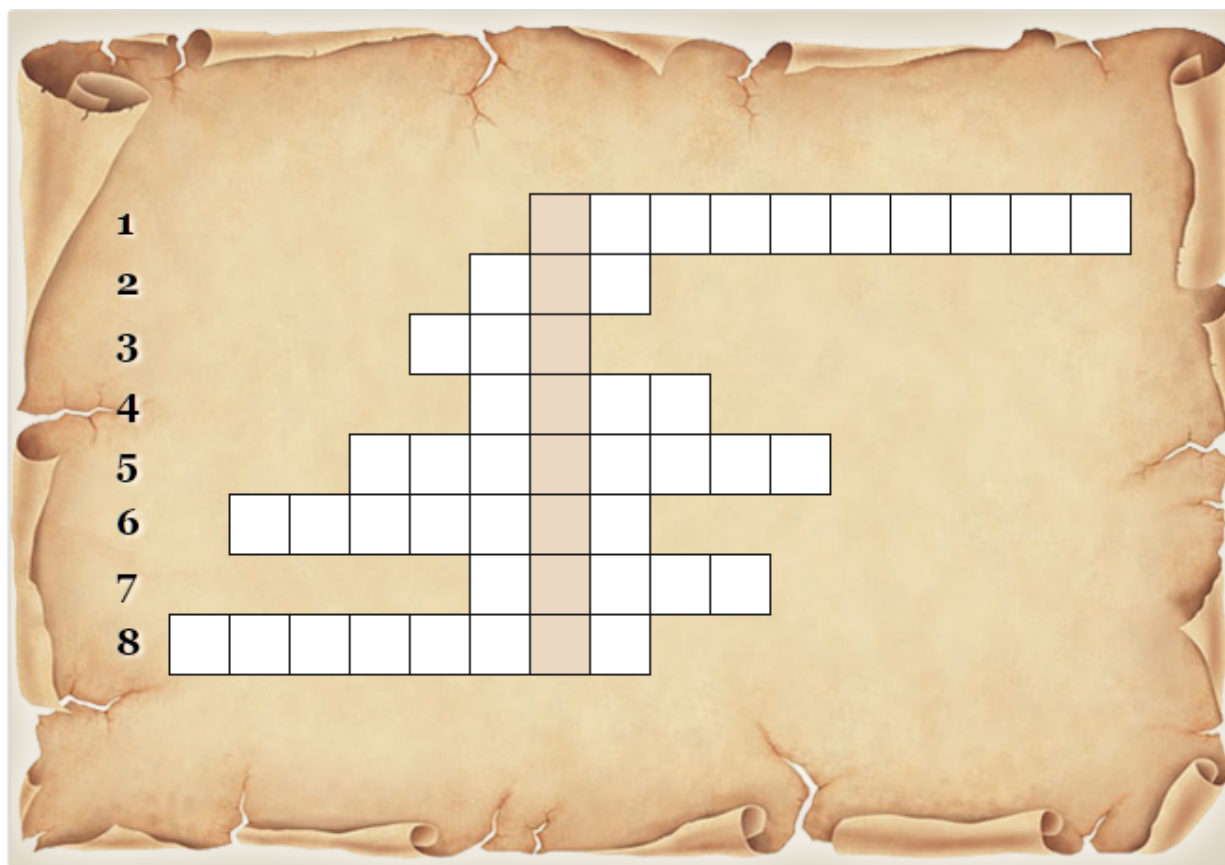
Máme vylušťeno! Teď už stačí jen po modré dojít ke kostelu. Doufáme, že se vám dnešní výlet s tajenkou líbil, přejeme šťastnou cestu domů a těšíme se zase někdy na našich tajenkových trasách na viděnou! :)

Tento výlet vznikl z dotací OZP a je proto pro všechny výletníky ZDARMA!, za což děkujeme.

V textu byly mimo jiné použity informace z webových stránek: <http://www.karolinasvetla.cz>, textů naučné stezky a úryvky z děl Karoliny Světlé. Za zapůjčení všech zdrojů moc děkujeme.

Otázky k tajence

1. **Vítejte v srdci ...**
2. **Jak se jmenuje šelma?**
3. **Opište poslední číslovku z letopočtu.**
4. **Napište jméno květiny?**
5. **Napište název obce.**
6. **Jak se jmenuje místo?**
7. **Spočítejte, kolik prstů u nohou má obr.**
8. **Opište poslední slovo z cedule.**

A co můžete vyhrát?

Tajenku posílejte na e-mail veldo@veldo.cz. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.